

GRB PLEMENA MOGOROVIĆA.

Pleme Mogorovića (Murithorum, Mogorouici, Mogorovich) spadalo je među dvanajst, odnosno trinajst hrvatskih plemena, na koja su plemeniti Hrvati početkom XII. stoljeća bili podijeljeni. Pleme se Mogorovića spominje najprije u XII. i XIII. vijeku u okolici zadarskoj, odakle se je velik dio, svakako iza provala Tatara, preselio u starohrvatsku župu Liku, gdje je to pleme tamo živuća plemena gotovo istisnulo, tako, da se ova iza tog vremena rijetko spominju. To su bila plemena Tugomerići, Čudomerići i Lagodušići. Pleme Mogorovića bilo je u Lici toli mnogobrojno, da je pod konac XV. vijeka moglo brojati do 3500 duša. Ovako na okupu u Lici živuće pleme Mogorovića sezalo je na jug do Velebita do Obrovca i Posedarja, te je živjelo — u koliko se iz izprava razabirati može, — u selima i vesima, koja su se zvala: Bisići, Čahovići ili Čehovići, Crna vas, Dugošani, Gaćelezi, Gvozdnica, Kasezi, Kuklići, Lučani, Marinci, Podslun, Radina-vas, Ribnik, Sebidraža, Skurina, Stinice, Telić-selo, Vrhovljani, Zabrdno, Zahumići, Žažićno.

Pleme je imalo svoj plemenski sud za plemiće, kojemu na čelu stajao je „špan meju plemenitim ljudim Mogorovićim v Lici“, a plemenom vladaše župan (comes). Već g. 1102., dakle davno prije nego li je to pleme došlo u Liku, spominje se župan plemena Mogorovića, Petar, koji je ugovarao sa kraljem Kolomanom. U XIV. i XV. vijeku poznata su nam imena nekih ličkih župana (comes) kneza, a ovi su bili od hiže Dišislavića i Berislavića od plemena Mogorovića.¹ Za ove možemo reći, da su bili župani svog plemena. Poznata su nam i imena hiža ili zadruga plemena Mogorovića, koja g. prof. Klaić u spomenutoj raspravi (str. 48.) nabroja. Tomu plemenu pripadahu porodice: Babići Babonožići, Budišići, Draškovići, Dudulovići, Gonešići, Hapčići ili Hlibčići, Jakovlići, Juričići, Jurislavi, Kobasići, Korlatovići, Lalkovići, Lopušići, Lovrenčići, Malići, Mihalići, Milječići, Miserići, Mitarinići, Mogorići, Nelkovići, Orlovčići, Paladinići, Petričevići, (potonji Hreljci), Piričići, Pliškovići, Podknežinići, Požarići, Pribislavići, Radčići ili Račići, Radmančići, Skoblići, Sladojevići, Slavkovići, Sliškovići, Sopčići ili Sobčići, Srepkovići, Starci, Sučići ili Sudčići, Surotvići, Tomašići, Tvrtkovići, Utišenići, Vidovići, Vitosavići, Vučići, Zoranići, Ždralići, Ždrubaći itd.

Ta imena hiža, odnosno u zadruzi živućih porodica plemena Mogorovića nalazimo u ispravama od g. 1490. do 1515. Ovako na okupu živjelo je to pleme u Lici sve do g. 1526. kada se je uslijed turskih navala, i zaposjednuća Like po

¹ Klaić: Hrvatska plemena od XII. do XVI. stoljeća. U Radu akad. CXXX, str. 46.

Turcima, raštrkalo koje kuda po Hrvatskoj. Djelomice se je povuklo u prijedjel oko Korane do Kupe, a poslije ima pripadnika ovoga plemena i preko Kupe. Živa se je uspomena na pleme Mogorovića sačuvala u Lici u imenu sela Mogo-rića u gospićkom kotaru.

Prelazeći na grb plemena Mogorovića staviti ćemo si pitanje: odakle je u Hrvatsku došla poraba grbova i u koje vrijeme, te na kakovim spomenicima nalazimo prve grbove?

Grbovi su postali na zapadu Evrope u doba križarskih vojna za vrijeme druge polovice XII. vijeka. Ne može dakle biti govora o grbovima u Hrvatskoj za vrijeme vladanja narodnih vladara, a teško i na koncu XII. vijeka. Stupivši Hrvati u tijesniju svezu sa Ugarskom, a stojeći i u doticaju s Italijom i njemačkom državom, poprimiše od onuda mnogo novih običaja. U Ugarsku ušla je poraba grbova iz Njemačke. U hrvatske prijedjele s ove strane Velebita, poraba je grbova bez sumnje došla iz Ugarske, a u južnije prijedjele iz Italije. Križarska vojna Andrije II. (g. 1218.) sigurno je mnogo doprinijela, da su grbovi u Ugarskoj i Hrvatskoj došli u porabu.

Najstarije grbove u Hrvatskoj nalazimo u XIII. vijeku, a nalazimo ih na pečatima. Kako po svuda po Evropi, tako su i u Hrvatskoj velikaši prvi počeli grbove rabiti, a tek kasnije i niže plemstvo. Od XIII. vijeka biva poraba grbova u Hrvatskoj sve to općenitijom, a u XV. vijeku rabi već svako grb, koji se za to smatra ovlaštenim, t. j. svaki plemić ili pripadnik kojega starohrvatskoga plemena.¹

Plemstvo stare hrvatske države — hrvatsko plemstvo — sačinjavali su svi pripadnici poznatih hrvatskih plemena. Dakle svaki je pojedini član stanovitoga plemena, bio plemić, te ovlašten rabiti grb. Nu kakav grb? Još dugo vremena iza g. 1102. vladali su hrvatskim plemenima, u koliko su živjela na stanovitom teritoriju, skoro samostalni knezovi (comites). U bribirskoj župi, gdje je u glavnom sjedilo pleme Šubića, vladahu knezovi Šubići Bribirski, u Krbavi, gdje je prebivalo pleme Gusića, knezovi Gusići-Kurjakovići Krbavski, u Lici (u XII.—XIII. vijeku), gdje je prebivalo pleme Mogorovića, knezovi lički i ostrvički Distislavići od plemena Mogorovića itd. Ovi su bez sumnje prvi počeli rabiti grbove: knezovi Šubići uzeše si u grb orlovo krilo, Gusići gusku, knezovi plemena Kačića, zmaja (kaču). Tako su valjda i knezovi, vladajući nad plemenom Mogorovića uzeli grb, o kojem ćemo ovdje govoriti.

Pečati nam dokazuju, da su pojedini pripadnici stanovitoga plemena rabili skroz isti ili u glavnom isti grb, koji je rabio knezu dotičnoga plemena, t. j. pripadnici gotovo svih hrvatskih plemena poprimiše grb svoga kneza, kao zajednički za cijelo pleme. Da se je to ovako dogoditi moglo, dokazuje sam društveni život plemena.

Na temelju najnovijih istraživanja o hrvatskom plemstvu, a poimence iza uspješnog rada g. Dr. Ivana pl. Bojničića,² može se danas konstatovati grb nekih hrvatskih plemena, poimence grbovi porodica plemena Mogorovića, Lapčana

¹ O plemstvu hrvatskih plemena sravni gore spomenutu raspravu prof. Klaića.

² Der Adel von Kroatien und Slavonien in Siebmachers Wappenbuch.

i Gusića. Glavno vrelo za naše dokazivanje glede grba plemena Mogorovića pružaju nam pečati pojedinih članova istoga plemena. Na glagolskoj ispravi od g. 1490. koja se čuva u kr. zem. arhivu visi pečat Tomaša Mogorića (od plemena Mogorovića), špana plemenitih ljudi u Bužama. Na tom pečatu vidimo duguljasti štit sa 8 stranica, a u njemu četiri poprječno valovite grede, iznad kojih stoji šesterotraka zvijezda. Isti je Tomaš Mogorić bio g. 1492. na pepelnicu u Budimu, te je potpečatao ispravu, kojom hrvatski velikaši i plemići zajamčiše habsburškoj kući nasljedstvo na ugarsko-hrvatskom prijestolu, ako bi kralj Vladislav bez potomaka umro. Na ovoj je ispravi pečatao rimskim intagliom, kako je to često običaj bio. Na istoj ispravi od g. 1492. nalazi se i pečat Ladislava Bučića, (bolje rečeno Vučića, od hiže Bučić a plemena Mogorovića), koji sadržaje štit sa tri poprječne ravne grede.¹

Na glagolskoj ispravi od g. 1499. 3. juna, koja se čuva u arhivu jugoslavenske akademije,² vise slijedeći pečati:

1. Andrije Kobasića, kneza plemenitoga stola kraljeva među plemenitim ljudima Mogorovići u Lici. Taj pečat sadržaje štit sa tri na donju stranu zaokružene poprječne grede, a nad njima osmerotraku zvijezdu.

2. Grgura Nelkovića, sudca plemenitoga stola sa sedam prema gore zaokruženih poprječnih greda.

3. Grgura Sopkovića od hiže Jurislavić sa četiri poprječne valovite grede.

4. Jakova Račića od „hiže“ Vučić također sa četiri poprječno valovite grede.

Iste pečate nalazimo i na glagolskoj ispravi od 10. juna 1499., koja se čuva u kr. madžarskom državnom arhivu u Budimpešti.³

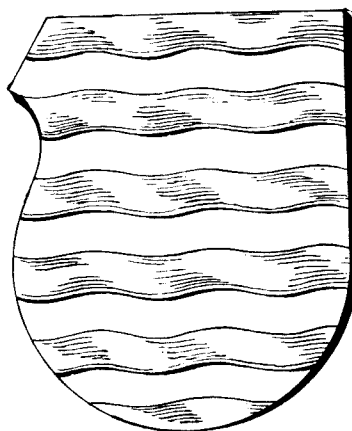
Svi vlasnici ovih pečata pripadahu plemenu Mogorovića.

Poznat nam je i grb porodice Babonosića, za koju listine vele, da je pripadala plemenu Mogorovića. Od ove porodice imademo slijedeće pečate:

1. Jurja Babonosića od g. 1622. na hrvatskoj ispravi u kr. zem. arhivu, koji prikazuje štit sa tri poprječne ravne grede. Na štitu je kaciga sa na lijevo okrenutim rastućim grifom.

2. Baltasara Babonosića od g. 1646. na hrvatskoj ispravi u arhivu jugoslavenske akademije.⁴ Posvema sličan predašnjemu.

Pečat Nikole Mogorovića na hrvatskoj ispravi od 24. juna 1675. u arhivu jugoslav. akademije⁵ ima štit sa dvije ravne poprječne grede; na štitu je kaciga sa na desno okrenutim rastućim lavom, koji drži u desnici sablju.

Sl. 4. Grb plemena Mogorovića.

¹ Izvor. u c. kr. dvorskom arhivu u Beču. Vidi Prosvjeta 1897. br. 1—3.

² Croatica.

³ Prije u kr. zem. arhivu u Zagrebu. Vidi litogr. snimak u Arhivu za jugoslav. povj. I.

⁴ Croatica.

⁵ Ibidem.

Osim na pečatima ima još i drugih spomenika sa grbovima od pripadnika plemena Mogorovića. U Senju u crkvi sv. Franje nalazi se nadgrobna ploča s napisom:

MATHEVS · GOIC	HetE in nexu
ICIH · ALIAS · MO	sii!
GOROEVICH · DE	
NOVACHI · IN · LIC	
HA · CIVIS · SEGNIE	
SIBI · SVIS · Q · POS	
TERIS · VI · PO ·	T et E in nexu
· M · D · L · V ·	

Na tom nadgrobnom spomeniku nalazimo još i grb: štit sa pet poprječnih valovitih greda, a nad njima šesterotraka zvijezda. Taj Matija Gojčić, inače Mogoroević iz Novaka u Liki pripadaše evidentno plemenu Mogorovića, te je g. 1555. priredio za se i svoju obitelj grobnicu u rečenoj senjskoj crkvi.

Krasan je nadgrobni spomenik Martina Mogorića u župnoj crkvi u Mariji Gorici iznad Zaprešića. Na tom spomeniku izklesan je lik Mogorovićeve, epizoda iz bitke u kojoj je zaglavio, i njegov grb: štit sa dvije poprječne ravne grede; na kacigi rastući lav sa sabljom u desnici. Napis na tom spomeniku glasi:

NOB^{LI} ET GEN^{SO} D^{NO} MARTINO MOGORICH AV-
GVSTISSIMI CAESA^{RIS} FERDINANDI III. PRAESIDII OGVL.
CAPITANE^O FORTIS^{MO} HEROI SUB MONTE PEROVICZA DE CA^{PI}TA^{TO} I.
R. SVVS. EGR. MICHAEL VERNICH FIERI FECIT
10. OCT^{IS} 1675.

Grb porodice Babonosić, rezan u drvu negdje u XVII. vijeku, koji se nalazi na jednom oltaru crkve u Sveticama iznad Ozlja, pokazuje štit sa tri poprječne ravne grede.

Kralj Rudolf II. potvrdi 24. decembra 1599. u Plznju pisanom grbovnicom, Jurju Hrelcu aliter Petrichevich de Barleta et Radinavas, te njegovim sinovima Nikoli i Vuku, pa bratu mu Mihajlu, staro njihovo plemstvo i grb. Grbovnica veli, da su ovi ljudi „ex honestis et nobilibus regni nostri Croatiae de comitatu Licca.“ U grbovnici naslikan je i grb i to štit modre boje sa pet srebrenih ravnih poprječnih greda.¹ Nakit i boje plašta nisu nam za sada poznati. Taj armalis proglašen je na hrvatskom saboru g. 1602., a izvornik se nalazi u obitelji Hreljac u Orešju kod Brezovice. Porodica Hreljac-Petričević pripada plemenu Mogorovića.² Praotac današnjih Hreljaca, Hrelja Petričević (nobilis vir Cregliac Petrichevich) živio je g. 1465., te je od Karla krbavskoga kneza kupio posjed Bukovicu u Lici.³

Iz ovoga, što smo ovdje naveli, jasno vidimo, da navedene osobe, koje pripadaju plemenu Mogorovića, u glavnom rabe isti grb. Sličnih primjera imademo

¹ Po bilješkama pokojnog Rade Lopašića.

³ Ljubić: Listine X. p. 325.

² Klaić: Hrvatska plemena p. 48.

i kod drugih naroda. U Ugarskoj opažamo, da porodice jednog te istog plemena rabe isti grb. Tako porodice od plemena: Aba, Gutkeled, Heder, Hunt-Pazman, Vigman, Gyer itd. I u Poljskoj porodice istoga plemena (Stamm, Wappenstamm) rabe zajednički grb, kao n. pr. porodice od plemena: Abdank, Dolenga, Grzymala, Polkozić, Slepowron, Szeliga, Pola, Nalencz, Wierzbna itd.

Gore navedeni grbovi, slični su si do nekih neznatnih razlika, koje sastoje budi u obliku heraldičke grbove figure, ili što nose kakav dodatak (zvijezda). Taj dodatak možemo smatrati samovoljno dodanim, valjda za oznaku kuće, kojoj je pripadao onaj, koji grb rabi. Po analognoj heraldičkoj slici smijemo zaključiti ne samo, da svi, koji ju rabe, pripadaju istom plemenu, nego i to da taj zajednički grb mora biti grb plemena Mogorovića, jer za većinu osoba, koje taj grb rabe, znademo, da su tomu plemenu pripadale. Glavni motiv grba stanoviti je broj greda, koje su sad ravne, sad izvinute; dodatak — zvijezdu — ne trebamo uzeti u obzir. Heraldika uči, da su najstariji grbovi vrlo jednostavni, a takav mora biti i grb plemena Mogorovića; a kud će jednostavniji lik od greda, koje su heraldička figura u grbu plemena Mogorovića. U opisanim grbovima nalazimo poprječne, ravne i valovite; veći dio grbova ima valovite grede. Vjerojatno je dakle, da su heraldička figura grba plemena Mogorovića poprječne valovite grede, ali koliko takovih greda u grbu mora biti, ostaje dvojbeno; kod navedenih grbova minimum su dvije, a maximum sedam greda. Čini se, da je ispravan bio srednji broj, dakle između 4—5 greda, te bi tako mogli ustanoviti, kao grb plemena Mogorovića: štit sa pet poprječnih valovitih greda. (Sl. 4).

Namiće nam se pitanje, kakove su bile boje toga grba. Po pečatima i grbovima na spomenicima to se neda ustanoviti; pečati nijesu šrafirani, a na spomenicima nijesu grbovi bojom izvedeni. Tu nam pomaže slikani grb porodice Petričević-Hreljac, naslikan na grbovnici od g. 1599.: modar štit sa pet srebrenih poprječnih greda. Znajući, da je porodica Petričević-Hreljac pripadala plemenu Mogorovića, evo nam ključa i za riješenje ovoga pitanja, t. j. grb plemena Mogorovića bio je štit modre boje sa pet srebrenih poprječnih valovitih greda.

Drugi slikani grb porodice Babonosić od plemena Mogorović ima štit srebrene boje sa tri modre ravne poprječne grede, a kao nakit: zlatna grifa.¹ U tom grbu opažamo odmah zamjenu boja. Kako nema sumnje, da valovite poprječne grede grba plemena Mogorovića predstavljaju rijeke, koje heraldika redovito prikazuje u srebrnoj (bijeloj) boji, to se ova zamjena boja kod slikanoga grba porodice Babonosić mora proglasiti pogrešnom, a kao najpouzdanije vrelo za oznaku boja grba Mogorovića može biti jedino mjerodavan heraldički ispravan grb porodice Petričević-Hreljac od g. 1599. Nakit kacige i plašt grba plemena Mogorovića neda se ustanoviti, jer kao nakit dolazi sad lav, sad opet grif, a glede plašta se ne može u opće ništa reći. Bitni dio grba: štit sa njegovom heraldičkom (grbovnom) figurom ustanovili smo, a to je i bila glavna zadaća ove radnje.

Emilij Laszowski.

¹ Sbirka grbova u sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu.